

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**“НОРМОПРОЕКТУВАЛЬНА ТЕХНІКА
ТА ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ”**

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“НОРМОПРОЕКТУВАЛЬНА ТЕХНІКА
ТА ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”)

**Харків
2013**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів” (освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.03040101 “Правознавство”) / уклад.: С. Г. Серьогіна, П. М. Любченко, І. І. Бодрова та ін. – х. : нац. ун-т “юрід. акад. україни ім. ярослава мудрого”, 2013. – 35 с.

У к л а д а ч і : С. Г. Серьогіна – тема 1 (спільно з І. І. Бодровою),
П. М. Любченко – тема 2 (спільно з Л. В. Челомбитько),
І. І. Бодрова – тема 1 (спільно з С. Г. Серьогіною),
С. В. Болдирев – тема 4 (спільно з Т. В. Стешенко),
О. Ю. Лялюк – тема 5 (спільно з М. О. Петришиною),
Т. В. Стешенко – тема 4 (спільно з С. В. Болдиревим),
К.С.Соляник – тема 3 (спільно з О. О. Фроловим),
Л. В. Челомбитько – тема 2 (спільно з П. М. Любченко),
М. О. Петришина – тема 5 (спільно з О. Ю. Лялюком),
О. О. Фролов – тема 3 (спільно з К. Є. Солянніком).

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 2 від 14.02.2013 р.)*

ВСТУП

“Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів“ є вибірковою навчальною дисципліною, мета якої – дати теоретичні і прикладні знання про засоби й правила нормопроектувальної техніки, особливості використання юридичної термінології, напрямки попередження та техніко-юридичні аспекти усунення помилок у процесі здійснення нормопроектувальної діяльності, порядок здійснення правової експертизи проектів нормативно-правових актів в Україні й ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

У результаті вивчення дисципліни “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів” студент повинен:

– **знати** категоріальний апарат нормотворчості і нормопроектувальної техніки; вимоги, що ставляться до різних видів нормотворчих процедур, а також до змісту, структури і форми нормативно-правових актів; методику проведення правової та інших видів експертиз проектів актів; порядок та умови здійснення державної реєстрації нормативно-правових актів; особливості ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів; порядок набрання чинності нормативно-правовими актами;

– **вміти** орієнтуватися в системі правових актів, що регламентують питання нормопроектувальної техніки та державної реєстрації нормативно-правових актів; застосовувати навички і знання для підготовки проектів нормативно-правових актів, їх прийняття та набуття ними чинності; аналізувати типові помилки, що виникають у процесі нормопроектувальної діяльності.

Для полегшення сприйняття матеріалу до навчального посібника включено словник основних понять і термінів, що використовуються у сфері нормопроектувальної техніки та державної реєстрації нормативно-правових актів.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ те-ми	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів” – 54 год

1	Поняття та загальна характеристика нормопроектувальної техніки	10	2	2	6
2	Нормотворча діяльність	10	2	2	6
3	Правила формування змісту та структура нормативних актів	10	2	2	6
4	Правова експертиза проектів нормативних актів	12	2	2	8
5	Державна реєстрація нормативно-правових актів та ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів	12	2	2	8
Разом		54	10	10	34

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “НОРМОПРОЕКТУВАЛЬНА ТЕХНІКА ТА ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ”

1. Поняття та загальна характеристика нормопроектувальної техніки

Навчальна дисципліна “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів” і її значення для підготовки юристів. Поняття та ознаки нормопроектувальної техніки. Елементи нормопроектувальної техніки. Поняття та загальна характеристика засобів і правил нормопроектувальної техніки. Стан нормопроектувальної техніки в Україні та перспективи її вдосконалення. Значення нормопроектувальної техніки для зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня культури професійного юриста, формування правової держави в Україні.

2. Нормотворча діяльність

Специфіка та види правового регулювання нормотворчої діяльності. Суб'єкти нормотворення. Нормотворча компетенція. Особливості нормотворчого процесу в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування. Нормотворча пропозиція. Розроблення концепції проекту нормативного акта. Підготовка проекту нормативного акта. Подання проекту нормативного акта суб'єкту нормотворення. Винесення проекту нормативно-правового акта на обговорення громадськості. Розгляд і прийняття проекту нормативного акта. Офіційне оприлюднення нормативно-правових актів. Порядок набрання чинності актами, виданими різними суб'єктами нормотворчості. Контроль у сфері нормотворчої діяльності.

3. Правила формування змісту та структура нормативних актів

Вимоги до змісту нормативних актів. Порядок викладення матеріалу в нормативних актах. Поняття, ознаки та значення юридичних конструкцій у нормопроектувальній техніці. Вимоги до внутрішньої форми нормативних актів. Структурні одиниці тексту нормативних актів. Реквізитні вимоги стосовно форми нормативних актів. Правила використання юридичної термінології у нормопроектувальній діяльності. Вимоги до стилю нормативних актів.

4. Правова експертиза проектів нормативних актів

Поняття і види помилок при застосуванні правил і засобів нормопроектувальної техніки. Причини, основні напрямки запобігання, техніко-юридичні аспекти усунення помилок при здійсненні нормопроектувальної діяльності. Поняття, необхідність і зміст експертизи проектів нормативних актів. Види експертиз нормативних актів та їх характеристика. Зміст і роль правової експертизи у забезпеченні належної якості нормативних актів. Принципи і методи здійснення правової експертизи проектів нормативних актів. Проблеми вдосконалення правової експертизи проектів нормативних актів в Україні.

5. Державна реєстрація нормативно-правових актів та ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів

Правове регулювання державної реєстрації нормативно-правових актів. Органи, що здійснюють державну реєстрацію нормативно-правових актів. Акти, що підлягають державній реєстрації. Вимоги до нормативно-правових актів, що подаються на державну реєстрацію. Терміни подачі нормативно-правових актів та терміни їх реєстрації. Підстави та порядок відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів. Скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта.

Поняття та значення Єдиного державного реєстру нор-

мативно-правових актів (ЄДРНПА). Мета створення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Правові засади створення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Порядок ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Доступ до інформації, що міститься в Єдиному державному реєстрі нормативно-правових актів. Систематизація нормативно-правових актів.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Поняття та загальна характеристика нормопроектувальної техніки

(колоквіум)

Основні питання

1. Предмет і система навчальної дисципліни “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів”.

2. Поняття та ознаки нормопроектувальної техніки. Елементи нормопроектувальної техніки.

3. Загальна характеристика засобів і правил нормопроектувальної техніки.

4. Стан нормопроектувальної техніки та перспективи її вдосконалення.

5. Значення нормопроектувальної техніки для зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня правової культури професійного юриста, формування правової держави в Україні.

Нормативні акти та література

Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 14-15, 16-17. – Ст. 133, 134, № 21. – Ст. 223; 2011. – № 10. – Ст. 64, № 12. – Ст. 84; 2012. – № 9. – Ст. 63, № 29. – Ст. 335, № 31. – Ст. 396; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 37. – Ст. 1371, № 45. – Ст. 1731, № 50. – Ст. 1949, № 61. – Ст. 2471; Голос України від 20.11.2012 р. – № 220.

Конституція Автономної Республіки Крим від 21.10.1998 р., затв. Законом України від 23.12.1998 р. № 350-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 5-6. – Ст. 43.

Про затвердження Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президи-

дентом України на розгляд Верховної Ради України [Електрон. ресурс]: Указ Президента України від 30.03.1995 р. № 270/95 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/270/95>.

Про поліпшення організації законопроектної діяльності: Указ Президента України від 26.11.2003 р. № 1348/2003 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 51. – Т.1. – Ст. 2661; 2012. – № 43. – Ст. 1657.

Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15.11.2006 р. № 970/2006 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 47. – Ст. 3123; 2008. – № 24. – Ст. 728.

Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2005 р. № 870 (із змін.) // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 36. – Ст. 2200; 2009. – № 89. – Ст. 3004.

Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – **2007** – № 54. – Ст. 2180; **2008**. – № 10. – Ст. 243, № 26. – Ст. 816, № 43. – Ст. 1419; **2009**. – № 52. – Ст. 1789, № 78. – Ст. 2640, № 94. – Ст. 3211; **2010**. – № 1. – Ст. 28, № 19. – Ст. 829, № 32. – Ст. 1177, № 50. – Ст. 1625, № 84. – Ст. 2945; **2011**. – № 88. – Ст. 3199; **2012**. – № 10. – Ст. 371, № 56. – Ст. 2238, № 59. – Ст. 2370, № 71. – Ст. 2863, № 71. – Ст. 2870; Уряд. кур'єр від 24.11.2012 р. – № 217.

Регламент Верховной Рады Автономной Республики Крым, утв. Постановлением Верховной Рады Автономной Республики Крым от 30.06.1998 г. № 109-II (с изм.) // Сб. норм.-прав. актов. – **1998**. – № 6. – Ст. 388, № 7. – Ст. 471; **1999**. – № 8. – Ст. 837, № 11. – Ст. 1115; **2000**. – № 2. – Ст. 75; **2001**. – № 6. – Ст. 562-563; **2002**. – № 5. – Ст. 328; **2003**. – № 3. – Ст. 212; **2004**. – № 6. – Ст. 535; **2006**. – № 7. – Ст. 496; № 10. – Ст. 887; **2007**. – № 4. – Ст. 316, № 10. – Ст. 995; **2008**. – № 2. – Ст. 72; **2009**. – № 9. – Ст. 686; **2010**. – № 3. – Ст. 158, Ст. 159, № 5. – Ст. 401, № 6. – Ст. 468, № 11. – Ст. 898; **2011**. – № 2. – Ст. 56, № 3 (ч. 1). – Ст. 158, № 4. – Ст. 274, № 11. – Ст. 814, № 12 (ч. 2). – Ст. 921.

Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів у Міністерстві юстиції України та скасування

ня рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів: наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 р. № 34/5 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – **2005**. – № 15. – Ст. 799; **2006**. – № 35. – Ст. 2470; **2007**. – № 58. – Ст. 2311; **2008**. – № 48. – Ст. 1571, № 61. – Ст. 2078; **2009**. – № 19. – Ст. 607, № 29. – Ст. 991; **2010**. – № 1. – Ст. 51, № 10. – Ст. 505; **2011**. – № 16. – Ст. 705, № 27. – Ст. 1144, № 66. – Ст. 2555.

Арзамасов Ю. Г. Тенденции развития юридических наук. Становление новой науки – нормографии / Ю. Г. Арзамасов // Государство. и право. – 2007. – № 10. – С. 101-104.

Дзейко Ж. О. Юридичні конструкції як засоби законодавчої техніки: поняття, значення та вимоги до їх створення / Ж. О. Дзейко // Укр. право. – 2007. – № 1. – С. 17-29.

Дзюбенко О. Л. Теоретико-правове розуміння юридичної техніки відомчої нормотворчості / О. Л. Дзюбенко // Юриспруденція: теорія і практика. – 2009. – № 7. – С. 2-11.

Законодательная техника: науч.-практ. пособие / под ред. Ю. А. Тихомирова. – М. : Городец, 2000.

Кашанина Т. В. Юридическая техника: учеб. / Т. В. Кашанина. – 2-е изд., пересмотр. – М. : Норма: ИНФРА-М, 2011.

Ковальський В. С. Правотворчість : теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Козинцев. – К. : Юрінком Інтер, 2005.

Лисюткин А. Б. Юридическая техника и правовые ошибки / А. Б. Лисюткин // Государство и право. – 2001. – № 11. – С. 22-28.

Онищук І. І. Критерії якості юридичного письма / І. І. Онищук // Стан та перспективи розвитку законодавства України в умовах європейської інтеграції: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 2011. – С. 21-25.

Онищук І. І. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки / І. І. Онищук // Юрид. Україна. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – № 6 (102). – С. 22-27.

Рабинович П. М. Юридическая техника законодательства в Украине : общие проблемы / П. М. Рабинович // Журнал российского права. – 2000. – № 4. – С. 136-142.

Розробка проектів нормативно-правових актів відповід-

но до методики вирішення проблем. – К. : ФОРМ Москалемко О. М., 2012.

Яценко Р. Ю. Пряма правотворчість як вид правотворчості в сучасній Україні : поняття, ознаки, проблеми забезпечення / Р. Ю. Яценко // Держава і право. – Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Вип. 43. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2009. – С. 92-100.

Т е м а 2. Нормотворча діяльність

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття і сутність нормотворчої діяльності.
2. Особливості правового регулювання нормотворчої діяльності.
3. Нормотворчий процес в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування.
4. Суб'єкти нормотворення та основні стадії нормотворчого процесу.
5. Порядок набрання чинності актами суб'єктів нормотворчості.
6. Контроль у сфері нормотворчої діяльності.

1. На першій сесії міської ради нового скликання депутатами був затверджений регламент міської ради. Цим документом, зокрема, передбачено, що міська рада може приймати нормативні й інші акти у формі ухвали, доручення, звернення, заяви, процедурного рішення та статуту територіальної громади. Акти міської ради приймаються відкритим або таємним голосуванням більшістю депутатів від загального складу ради, крім випадків, передбачених законом. Двома третинами голосів депутатів рада приймає Статут територіальної громади, затверджує регламент ради, а також приймає процедурні рішення про разове відхилення від встановлених регламентом процедур. Прийняті акти підписує міський голова, а у разі, якщо вони прийняті на сесії, скликаній депутатами чи постійною комісією ради, – голова постійної комісії міської ради з питань регламен-

ту протягом тридцяти днів.

Прийнятий у такий спосіб Статут територіальної громади міста був направлений на реєстрацію до Міністерства юстиції України.

Надайте юридичну оцінку положенням регламенту міської ради. Який порядок підготовки, прийняття та оприлюднення рішень місцевих рад? Які особливості прийняття статутів територіальних громад?

2. Наказом Міністерства надзвичайних ситуацій (далі – Міністерство) була затверджена Інструкція про порядок обліку, зберігання й використання документів та інших матеріальних носіїв, що містять відомості, які становлять службову інформацію. Даною Інструкцією встановлено, що до службової належить інформація, що міститься в документах Міністерства, його територіальних органів та структурних підрозділів апарату, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації зі здійснення контрольних-наглядових заходів, а також оперативна інформація про екологічну, гідрометеорологічну, санітарно-епідеміологічну ситуацію в населених пунктах, районах та областях. Такі документи підлягають обмеженню доступу. Віднесення документів до службової інформації здійснюється наказом Міністерства на підставі подання керівника територіального органу або структурного підрозділу апарату Міністерства.

Надайте юридичну оцінку положенням наказу Міністерства надзвичайних ситуацій. Чи додержані вимоги Закону України “Про доступ до публічної інформації”? Який порядок віднесення інформації до службової інформації?

3. Серед пріоритетних напрямків роботи Міністерства економічного розвитку і торгівлі, закріплених у Плані його роботи, зазначено стимулювання розвитку регіонів шляхом запровадження механізмів цільової підтримки територій та поширення практики договірних засад у відносинах між урядом та органами місцевого самоврядування; активізація розвитку транскордонного співробітництва.

Яким правовим актом мають бути врегульовані вказані

правовідносини? Сформулюйте норму правового акта, яка б регламентувала відповідні засади стимулювання розвитку регіонів. Вкажіть, які прийоми Вами використані під час формування норми.

4. Сформулюйте проект акта “Про внесення змін до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»” в частині запровадження на обласному і районному територіальному рівнях системи виконавчих органів районних та обласних рад, а також вкажіть у цьому проекті зміни, яких зазнають інші правові акти у зв’язку з набранням чинності вказаними змінами до Закону.

Обґрунтуйте наведені Вами у проекті положення. Зазначте, які прийоми і засоби використані під час формулювання норм проекту.

5. Запропонуйте проект наказу Міністерства фінансів України у сфері вдосконалення міжбюджетних відносин, предмет регулювання якого передбачає вдосконалення процедури надання міжбюджетних трансфертів та особливості фінансових взаємовідносин між органами місцевого самоврядування, місцевими державними адміністраціями та центральними органами виконавчої влади.

Обґрунтуйте наведені Вами положення. Вкажіть, які правила нормопроєктувальної техніки Ви використали? Яким вимогам щодо змісту та структури повинен відповідати нормативно-правовий акт?

Нормативні акти та література

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – Ст. 141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. –

Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53: Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т 2. – Ст. 8, № 45. – Ст. 1731, № 45. – Ст. 1737.

Про доступ до публічної інформації: Закону України від 13.01.2011 р. № 2939-VI (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 37. – Ст. 1371, № 45. – Ст. 1737.

Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.02.1999 р. № 145/99 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 6. – Ст. 18; 2003. – № 8. – Ст. 306; 2004. – № 46. – Ст. 3013; 2011. – № 28. – Ст. 1162.

Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади [Електрон. ресурс]:. : постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 р. № 731. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>.

Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів: навч. посіб. / В. Артеменко. – К. : Фонд “Європа ХНІ”, 2007.

Богачова О. В. Законотворчий процес в Україні / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. – К. : Реферат. – 2006.

Железняк Н. Нормотворча діяльність як форма реалізації державної правової політики / Н. Железняк // Право України. – 2004. – № 7. – С. 94-99.

Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посіб. / А. В. Красницька. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Парлам. вид-во, 2006.

Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення : моногр. / О. В. Скрипнюк,

В. Л. Федоренко, Ю. Г. Барабаш, Я. О. Берназюк та ін. – К. : НАДУ, 2011.

Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: моногр. / М. О. Петришина. – Х. : Право, 2011.

Плавич С. В. Правотворення, правотворчість та законотворчість: проблема співвідношення / С. В. Плавич // Держава і право. – Юрид. і політ. науки. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2007. – С. 88-94.

Риндюк В. І. До питання визначення поняття і видів юридичної техніки / В. І. Риндюк // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Вип. 27. – 2005. – С. 71-78.

Ширшикова Р. М. До питання про нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади України / Р. М. Ширшикова // Наук. зап. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. – № 1 (4). – 2011. – С. 198-201.

Т е м а 3. Правила формування змісту та структура нормативних актів

О с н о в н і п и т а н н я

1. Загальні вимоги до змісту нормативних актів.
2. Поняття, ознаки та значення юридичних конструкцій у нормопроектувальній техніці.
3. Вимоги до внутрішньої форми нормативних актів.
4. Структурні одиниці тексту нормативно-правових актів.
5. Правила використання юридичної термінології у нормопроектувальній діяльності.
6. Особливості стилю нормативних актів.

1. У процесі роботи над проектами правових актів, які в подальшому були прийняті, використані такі юридичні конструкції: “ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення” (ч. 1 ст. 61 Конституції України); “особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному

порядку і встановлено обвинувальним вироком суду” (ч. 1 ст. 62 Конституції України); “незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності” (ч. 2 ст. 68 Конституції України); “вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об’єктом права спільної сумісної власності подружжя” (ч. 2 ст. 60 Сімейного кодексу України); “усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо усиновлювач не бажав настання прав та обов’язків, які виникають у результаті усиновлення” (ч. 2 ст. 236 Сімейного кодексу України).

Вкажіть, які техніко-юридичні прийоми формування правових норм використані у вказаних конструкціях? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Для державної реєстрації до Міністерства юстиції України були подані накази деяких міністерств, що містили такі конструкції: “забезпечити безпечний розвиток”, “цільове призначення витрат”, “невикористані резерви”, “слідчі органи розслідують”, “комплектуючі для космічних комплексів”, “відшкодування шкоди”, “неповнолітня особа особисто несе відповідальність”, “на підставі безпідставного затримання”, “суперечить інтересам самого підопічного”.

Визначте плеоназми й тавтологію у запропонованих словосполученнях. Які лінгвістичні засоби формування нормативно-правового акта?

3. Сформулюйте самостійно або наведіть приклади норм статей законодавчих актів, у яких враховані юридичні дефініції, правові презумпції, правові фікції та правові аксіоми.

Відповідь обґрунтуйте. У чому полягають особливості прийомів формування змісту правових актів? Який порядок застосування засобів, правил і прийомів нормопроєктувальної техніки?

4. Під час розгляду проекту наказу Міністерства охорони здоров’я України “Про затвердження Порядку скринінгу донорської крові та її компонентів на гемотрансмісивні інфекції” було прийнято рішення про його відхилення та повернення розробнику для доопрацювання.

Підставою для відхилення названо його невідповідність вимогам структури, обов'язковим елементом якої має бути норма, що містить терміни, які використовуються в цьому акті.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які елементи структури проектів правових актів враховуються під час його формування ?

5. Для державної реєстрації наказу Міністра фінансів до Міністерства юстиції були подані його назва, дата прийняття і номер акта. Міністерство юстиції відмовило в реєстрації цього документа, посилаючись на неповноту поданої інформації.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які вимоги до структури правового акту закріплені в законодавстві ? Чи правомірні дії Міністерства юстиції ?

Нормативні акти та література

Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2005 р. № 870 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 36. – Ст. 2200; 2009. – № 89. – Ст. 3004.

Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки [Електрон. ресурс]: схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21.11.2000 р. № 41. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0041323-00>.

Методичні рекомендації щодо здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електрон. ресурс]: Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини; затверджено Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини 15.08.2006 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-06>.

Правила оформлення проектів законів та основних вимог законодавчої техніки: метод. рек. – К. : Апарат Верхов. Ради України, 2007.

Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навч. посіб. / Н. В. Артикуца. – 2-ге вид., змін. і допов. – К. : СтилоС, 2004.

Биля-Сабадаш І. О. Мовностилістичні правила вираження змісту нормативно-правових актів / І. О. Биля-Сабадаш // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 35-42.

Бобрешов Е. Г. Язык как фактор влияния на формирование права / Е. Г. Бобрешов, Е. В. Яковенко // Право і лінгвістика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Сімферополь: Доля, 2003. – С. 93-94.

Грегуль Г. Вимоги до юридичних термінів / Г. Грегуль // Пробл. укр. термінології. – Л. : Вид-во нац. ун-ту “Львів. політехніка”, 2008.

Дзейко Ж. О. Правила і засоби законодавчої техніки: загальна характеристика / Ж. О. Дзейко // Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр. – Вип. 286. – Чернівці : Рута, 2005. – С. 25-29.

Дутко А. О. До питання про основні вимоги до юридичних конструкцій / А. О. Дутко // Унів. наук. зап. – 2009. – № 4. – С. 16-19.

Оніщук І. І. Поняття та особливості техніки юридичного письма в нормативно-правовому акті / І. І. Оніщук // Вісн. Чернів. нац. ун-ту. – Чернівці, 2011. – С. 5-11.

Оніщук І. І. Техніка документального вираження змісту нормативно-правового акта // І. І. Оніщук // Унів. наук. зап. Хмельн. ун-ту упр. та права. – Хмельницький, 2011. – С. 63-66.

Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки: метод. рек. / за ред. В. П. Крижанівського. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : [б.в.], 2007.

Правове письмо: навч. посіб. / В. А. Ватрас, Д. А. Монастирський, В. Г. Рогожа та ін. / за ред. Р. О. Стефанчука. – К. : Алерта, 2011.

Ткачук А. Ф. Законодавча техніка : практ. посіб. / А. Ф. Ткачук. – К. : Ін-т громад. суспільства, 2002.

Ткачук А. Ф. Законодавчі техніка. Як готувати проекти законів : практ. посіб. / А. Ф. Ткачук. – К. : Ін-т громад. суспільства, 2004.

Ульяновська О. Правові фікції і правові презумпції: єдність та відмінність / О. Ульяновська // Право України. – 2005. – № 6. – С. 101-103.

Хворостянкіна А. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії / А. Хворостянкіна // Право України. – 2005. – № 11. – С. 28-32.

Чулінда Л. І. Шлях вдосконалення законодавства через юридико-лінгвістичні особливості побудови законодавчих текстів / Л. І. Чулінда // Укр. право. – 1999. – № 2. – С. 101-104.

Т е м а 4. Правова експертиза проектів нормативних актів

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття і види помилок при застосуванні правил і засобів нормопроектувальної техніки.

2. Причини та основні напрямки попередження помилок при здійсненні нормопроектувальної діяльності. Техніко-юридичні аспекти усунення помилок.

3. Поняття, види і зміст експертиз проектів нормативних актів.

4. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів, її принципи і методи здійснення.

5. Проблеми вдосконалення правової експертизи проектів нормативно-правових актів в Україні.

1. Під час проведення правової експертизи проектів окремих законодавчих актів зауваження викликали їх наступні положення:

– “політична партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об’єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах (ст. 2 Закону України «Про політичні партії в Україні»);

– “суспільно необхідні видання – пріоритетні види видань для забезпечення загальнодержавних потреб (абз. 14 ст. 1 Закону України «Про видавничу діяльність»);

– “авіаційна подія – подія, пов’язана з експлуатацією повітряного судна, яка відбувається: у разі пілотованого повітряного судна у проміжок часу між посадкою будь-якої особи на борт повітряного судна з метою здійснити політ та часом, коли всі особи, які перебували на борту, залишили повітряне судно; у разі безпілотного повітряного судна з часу, коли повітряне судно готове рушити з місця для виконання польоту, до часу його зупинки після завершення польоту та вимкнення головної силової установки, під час якої:

а) будь-яка особа отримала тілесне ушкодження зі смертельним наслідком або тілесне ушкодження внаслідок: перебування в цьому повітряному судні; або безпосереднього контакту з будь-якою частиною повітряного судна, у тому числі частиною, що відділилася від повітряного судна; або безпосереднього впливу струменя газів реактивного двигуна, крім тих випадків, коли тілесні ушкодження отримані внаслідок природних причин, нанесених самому собі, або нанесених іншими особами, або коли тілесні ушкодження завдані безбілетним пасажиром, які переховуються поза зонами, до яких звичайно відкрито доступ пасажиром та членам екіпажу;

б) повітряне судно зазнає пошкодження або відбувається руйнування його конструкції, у результаті чого: порушується міцність конструкції, погіршуються технічні чи льотні характеристики повітряного судна, та звичайно потребується значний ремонт або заміна пошкодженого компонента повітряного судна, за винятком відмови чи пошкодження двигуна, коли пошкоджено лише один двигун (у тому числі його капоти чи допоміжні агрегати), повітряні гвинти, закінцівки крила, антени, датчики, лопатки, пневматики, гальмівні пристрої, колеса, обтічники, панелі, стулки шасі, лобове скло, обшивка повітряного судна (наприклад, незначні вм'ятини чи пробоїни) або виникли незначні пошкодження лопатей несучого гвинта, лопатей хвостового гвинта, шасі та пошкодження, що викликані градом чи зіткненням з птахами (у тому числі пробоїни в обтічнику антени радіолокатора);

в) повітряне судно зникає безвісти чи опиняється в місці, де доступ до нього абсолютно неможливий (пп. а-в ч. 1 ст. 1 Повітряного кодексу України).

Визначте помилки, що містять норми наведених правових актів. Запропонуйте напрямки подолання помилок.

2. За результатами гендерно-правової експертизи Кримінально-виконавчого кодексу України, проведеної територіальним управлінням Міністерства юстиції України, було виявлено ознаки статевої дискримінації в окремих його положеннях.

Висновок територіального управління Міністерства юстиції щодо наявності у Кодексі дискримінаційних норм був направлений для ознайомлення до Верховної Ради України як ор-

гану, що ухвалив зазначений законодавчий акт з вимогою його скасувати. Верховна Рада відмовилась виконати цю вимогу, вказавши, що він може бути скасований лише в судовому порядку.

*Дайте юридичний аналіз ситуації. Назвіть правові за-
сади, на підставі яких здійснюється гендерно-правова експер-
тиза нормативно-правових актів.*

3. Для проведення контрольної правової експертизи проекту Указу Президента України щодо запровадження експерименту у взаємовідносинах місцевих державних адміністрацій та регіональних органів місцевого самоврядування Головою Адміністрації Президента було залучено Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні.

У своєму висновку щодо аналізу правового акта Державний фонд зазначив, що проект указу не узгоджується з окремими положеннями законодавства Європейського Союзу, не відповідає стратегічним напрямкам розбудови місцевого самоврядування в Україні, не сприяє розвитку соціально-економічних відносин на регіональному рівні, а також не матиме широкої громадської підтримки. Глава Адміністрації відмовився приймати висновок Державного фонду, зазначивши, що він наданий не по суті правової експертизи нормативно-правового акта.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які види правової експертизи Вам відомі? Який порядок проведення та суб'єкти здійснення правових експертиз правових актів?

4. Обласна державна адміністрація прийняла розпорядження “Про передачу будинку, що є пам'ятником архітектури, приватному підприємству”.

Всеукраїнська громадська організація “Архітектурний дозор” звернулася до адміністративного суду з вимогою визнати розпорядження Облдержадміністрації протиправним. Свої вимоги громадська організація обґрунтовувала тим, що розпорядження винесено без належного обґрунтування, з порушенням порядку підготовки, а саме – без врахування інтересів територіальної громади та без проведення громадської антикору-

пційної експертизи.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Яке рішення повинен прийняти суд? Чи відповідають дії обласної державної адміністрації вимогам законодавства?

Нормативні акти та література

Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 44. – Ст. 1764.

Про проведення гендерно-правової експертизи: постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2006 р. № 504 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 15. – Ст. 1113; 2007. – № 54. – Ст. 2180.

Деякі питання проведення гендерно-правової експертизи [Електрон. ресурс]: наказ Міністерства юстиції України від 12.05.2006 р. № 42/5 – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v42_5323-06.

Про затвердження Порядку перекладу актів *acquis communautaire* на українську мову: наказ Міністерства юстиції України від 24.09.2009 р. № 1728/5 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 78. – Ст. 2656.

Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів [Електрон. ресурс]: наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2010 р. № 1380/5. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10>.

Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів [Електрон. ресурс]: схвалені постановою колегії Міністерства юстиції України від 21.11.2000 р. № 41 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00>.

Про здійснення експертизи проектів законів та проектів актів Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правових актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, щодо відповідності положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини [Електрон. ресурс]: наказ Міністерства юс-

тиції України від 20.08.2008 р. № 1219/7 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v1219323-08>.

Гарник Л. Л. Юридична природа правотворчої помилки: теоретичний аналіз / Л. Л. Гарник // Вісн. Харк. нац. ун-ту. – Вип. 6. – Х. : ХНУ, 2009 – С. 246-250.

ДСТУ 3966-2000. Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. – К., 2000.

Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування: посіб. / А. В. Красницька. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Парламент. вид-во, 2006.

Левченко К. Б. До методології проведення гендерної експертизи українського законодавства [Електрон. ресурс] / К. Б. Левченко // Форум права. – 2008. – № 1. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/081kbeuz.pdf.

Чигидин Б. В. Средства предупреждения и исправления технико-юридических ошибок, допускаемых в законодательстве / Б. В. Чигидин // Представит. власть – XXI в.: законодательство, комментарии, проблемы. – 2003. – № 6 (54). – С. 23-27.

Шестопалова Л. М. Дослідження нормативно-правових актів : метод. рек. / Л. М. Шестопалова, Н. В. Пелипенко; за ред. О. М. Джужі. – К. : НАВС України, 2005.

Т е м а 5. Державна реєстрація нормативно-правових актів та ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів

О с н о в н і п и т а н н я

1. Правове регулювання державної реєстрації нормативно-правових актів.
2. Суб'єкти державної реєстрації нормативно-правових актів.
3. Акти, що підлягають державній реєстрації та вимоги до них.
4. Підстави та порядок відмови у державній реєстрації нормативно-правових актів. Скасування рішення про державну реєстрацію нормативного акта.

5. Поняття, значення та мета створення Єдиного державного реєстру нормативних актів. Систематизація нормативно-правових актів.

6. Порядок ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та доступ до його інформації.

1. Міністерство охорони здоров'я України подало для державної реєстрації до Міністерства юстиції України накази про нагородження працівників апарату Міністерства та про організацію виконання постанови Кабінету Міністрів України. Після сплину 25 днів Міністерство охорони здоров'я України не отримало від Міністерства юстиції відповіді щодо реєстрації чи відмови в реєстрації поданого наказу.

МОЗ України звернулося до Міністра юстиції із скаргою на дії Департаменту реєстрації та систематизації нормативних актів, правоосвітньої діяльності Мініюсту України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які акти підлягають державній реєстрації? Який порядок державної реєстрації нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади встановлено чинним законодавством?

2. Нормативно-правовий акт, виданий Міністерством фінансів України був поданий на реєстрацію до Головного управління юстиції у м. Києві. Головне управління юстиції в м. Києві відмовило в державній реєстрації цього акта, обґрунтовуючи це тим, що акти Міністерства фінансів повинні подаватись на реєстрацію до Міністерства юстиції, а не його територіальних підрозділів. Міністерство фінансів звернулося зі скаргою на дії Головного управління юстиції у м. Києві до Міністерства юстиції України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії Головного управління юстиції в м. Києві та Міністерства фінансів? Назвіть підстави для відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади.

3. Наступного дня після прийняття рішення про державну реєстрацію розпорядження голови обласної державної адміністрації державною адміністрацією були подані паперові та електронна копії розпорядження для включення до Єдиного

державного реєстру.

Під час опрацювання поданих документів структурним підрозділом управління юстиції були виявлені розбіжності та помилки в електронній копії розпорядження. У зв'язку з цим обласній державній адміністрації було відмовлено у включенні розпорядження до Єдиного державного реєстру. Своє рішення обласне управління юстиції обґрунтувало тим, що відповідно до встановленого порядку за якість поданої інформації відповідає суб'єкт нормотворення.

Чи правомірні дії обласного управління юстиції? Який порядок включення та виключення нормативних актів до Єдиного державного реєстру?

4. Київська міська рада звернулася до міського управління юстиції із заявою про реєстрацію Статуту територіальної громади м. Києва. До заяви було додано рішення ради про затвердження статуту та протокол пленарного засідання ради, на якому було прийнято рішення про реєстрацію. Міське управління юстиції відмовило Київській міській раді в реєстрації статуту територіальної громади, вказавши, що для її проведення міська рада має сплатити мито до бюджету. Не погодившись з таким рішенням органу юстиції, Київська міська рада подала позов до суду.

Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні дії Київської міської ради та Київського міського управління юстиції? Які документи необхідні для реєстрації статуту територіальної громади?

5. Уповноважений Президента України з питань контролю за діяльністю Служби безпеки України скасував реєстрацію наказу Голови Служби безпеки України, про що склав висновок із зазначенням причин скасування та повідомив про це Службу безпеки України. У висновку зазначалося, що причиною скасування реєстрації наказу Голови Служби безпеки України є визнання його таким, що суперечить законодавству.

Голова Служби безпеки України відмовився скасувати відповідний наказ, повідомивши Уповноваженого, що ним створена робоча група, яка протягом двох місяців має розробити пропозиції щодо приведення наказу у відповідність із чин-

ним законодавством.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії Уповноваженого Президента України з питань контролю за діяльністю Служби безпеки України вимогам чинного законодавства? Який порядок реєстрації та скасування рішення про реєстрацію нормативно-правових актів Служби безпеки України?

Нормативні акти та література

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93; 1999. – № 49. – Ст. 4284; 2003. – № 45. – Ст. 361; 2004. – № 23. – Ст. 320; 2008. – № 27-28. – Ст. 252; 2010. – № 46. – Ст. 537; 2011. – № 10. – Ст. 63; № 33. – Ст. 329; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 37. – Ст. 1371.

Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Указ Президента України від 03.10.1992 р. № 493/92 (із змін.) // Зб. указів Президента. – 1992. – № 4; Офіц. вісн. України. – 1998. – № 20. – Ст. 727.

Про Єдиний державний реєстр нормативних актів: Указ Президента України від 27.06.1996 р. № 468/96 (зі змін.) // Уряд. кур'єр від 04.07.1996; Офіц. вісн. України. – 1999. – № 5. – Ст. 1.

Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 395/2011 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 28. – Ст. 1162; 2012. – № 4. – Ст. 147; 2012. – № 43. – Ст. 1656, № 43. – Ст. 1657.

Про порядок реєстрації нормативно-правових актів Служби безпеки України з питань контррозвідки, оперативно-розшукової діяльності та діяльності у сфері охорони державної таємниці: Указ Президента України від 29.06.1999 р. № 767/99 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 26. – Ст. 5; 2008. – № 7. – Ст. 339.

Про затвердження Положення про державну реєстрацію статутів територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1150 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 30. – Ст. 66.

Про запровадження Єдиного державного реєстру нор-

мативно-правових актів та здійснення правової інформатизації України [Електрон. ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 р. № 1504. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1504-96-p>.

Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 р. № 376 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 17. – Ст. 747; 2002. – № 42. – Ст.1933; 2011. – № 90. – Ст. 3266.

Про затвердження Положення про порядок здійснення обліку та систематизації законодавства в органах та установах юстиції України [Електрон. ресурс]: наказ Міністерства юстиції України від 15.04.2004 р. № 31/5 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v31-5323-04>.

Про затвердження Порядку проведення органами юстиції перевірок стану правової роботи та систематизації законодавства: наказ Міністерства юстиції України від 18.01.2012 р. № 91/5 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 6. – Ст. 225.

Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів у Міністерстві юстиції України та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів: наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 р. № 34/5 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – **2005**. – № 15. – Ст. 799; **2006**. – № 35. – Ст. 2470; **2007**. – № 58. – Ст. 2311; **2008**. – № 48. – Ст. 1571, № 61. – Ст. 2078; **2009**. – № 19. – Ст. 607, № 29. – Ст. 991; **2010**. – № 1. – Ст. 51, № 10. – Ст. 505; **2011**. – № 16. – Ст. 705, № 27. – Ст. 1144, № 66. – Ст. 2555.

Про затвердження форми висновку юридичної служби міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади та його територіальних органів, місцевих державних адміністрацій за результатами проведення юридичної експертизи проекту нормативно-правового акта: наказ Міністерства юстиції України від 06.07.2011 р. № 1805/5 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 53. – Ст. 2122.

Кашанина Т. В. Юридическая техника: учеб. / Т. В. Кашанина. – 2-е изд., пересмотр. – М. : Норма: ИНФРА-М, 2011.

Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Козінцев. – К. : Юрінком Інтер, 2005.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Навчальна дисципліна “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів” сприяє розширенню загального й професійного світогляду майбутніх правознавців, допомагає оволодіти необхідними знаннями у сфері нормотворчості, набути основних навичок і вмінь нормопроектувальної техніки та державної реєстрації нормативно-правових актів, опанувати методику підготовки нормативно-правових актів.

Підготовка до практичних занять – важливий складник навчального процесу, мета якого полягає у формуванні вмінь самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами України у сфері нормотворчості та спеціальною літературою. У разі потреби студенти можуть отримати консультацію викладача кафедри із складних питань теми практичного заняття або методичні поради щодо її вивчення.

Основними формами самостійної роботи студентів є:

- 1) виконання домашніх завдань при підготовці до практичних занять;
- 2) опрацювання матеріалів лекцій;
- 3) вивчення додаткової літератури
- 4) робота в інформаційних мережах.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

1. Поняття, предмет і структура навчальної дисципліни “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів”.
2. Значення нормопроектувальної техніки для зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня правової і культури професійного юриста, формування правової держави в Україні.
3. Правове регулювання питань нормопроектувальної техніки та напрямки його вдосконалення.
4. Поняття та ознаки нормопроектувальної техніки.
5. Елементи нормопроектувальної техніки.
6. Засоби та правила нормотворчої техніки.
7. Поняття і сутність нормотворчості.
8. Види нормотворчості та їх загальна характеристика.
9. Нормотворча компетенція.
10. Референдум, як форма реалізації нормотворчої компетенції.
11. Законотворчість і підзаконна нормотворчість органів влади.
12. Основні принципи нормотворчості.
13. Суб’єкти нормотворення.
14. Етапи та стадії нормотворчого процесу.
15. Поняття і види нормотворчих відносин.
16. Поняття і класифікація юридичних документів.
17. Поняття й види правових актів.
18. Нормативно-правові акти: поняття, види та юридичні властивості.
19. Нормативні правові договори: поняття й види.
20. Нормативні судові рішення: поняття, види, особливості їх проектувальної техніки.
21. Співвідношення понять “юридична техніка”, “правотворча техніка”, “законодавча техніка” та “нормопроектувальна техніка”.
22. Загальна характеристика способів і прийомів формування змісту нормативно-правових актів.
23. Особливості й порядок викладення матеріалу в нормативних актах.
24. Соціальна адекватність нормативних актів (досягнення відповідності правових норм ціннісним установам суспільства), як важливий чинник під час формування їх змісту.

25. Логічність викладення матеріалу в нормативно-правовому акті.
26. Поняття, ознаки та значення юридичних конструкцій у нормопроектувальній техніці.
27. Принципи права та правила їх використання під час формування нормативних актів.
28. Поняття, ознаки та значення юридичних дефініцій в процесі формування змісту нормативних актів.
29. Види юридичних дефініцій та їх місце у тексті нормативного акта.
30. Поняття, ознаки та різновиди правових презумпцій під час формування змісту правових актів.
31. Значення правових презумпцій для формування змісту нормативних актів.
32. Поняття, види та значення фікцій для формування змісту нормативних актів.
33. Поняття й особливості використання аксіом для формування змісту нормативних актів.
34. Вимоги до внутрішньої форми нормативних актів.
35. Загальна характеристика структурних одиниць тексту нормативних актів.
36. Заголовок та преамбула як структурні елементи нормативного акта, вимоги до їх оформлення.
37. Заключні положення, примітки, додатки: правила їх побудови у нормативному акті.
38. Реквізитні вимоги щодо форми нормативних актів.
39. Система лінгвістичних засобів формування нормативного акта.
40. Загальна характеристика мови нормативного акта.
41. Лексичні та синтаксичні правила оформлення нормативних актів.
42. Правила використання юридичної термінології у нормопроектувальній діяльності.
43. Вимоги до стилю нормативних актів.
44. Поняття й види помилок при застосуванні правил і засобів нормопроектувальної техніки.
45. Причини, основні напрямки попередження та техніко-юридичні аспекти усунення помилок у нормопроектувальній діяльності.
46. Поняття і зміст експертизи проектів нормативних актів.
47. Види та значення експертизи проектів норматив-

них актів.

48. Сутність й різновиди правової експертизи нормативних актів.

49. Принципи і методи здійснення правової експертизи проектів нормативних актів.

50. Проблеми удосконалення правової експертизи проектів нормативних актів в Україні.

51. Правове регулювання державної реєстрації нормативних актів.

52. Суб'єкти державної реєстрації нормативно-правових актів та загальна характеристика актів, що підлягають реєстрації.

53. Терміни подачі нормативних актів та терміни їх реєстрації.

54. Вимоги до нормативно-правових актів, що подаються на державну реєстрацію.

55. Підстави і порядок державної реєстрації та відмови у державній реєстрації нормативно-правових актів.

56. Умови та порядок скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта.

57. Правове регулювання відносин, пов'язаних із веденням Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

58. Поняття, значення й мета створення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

59. Порядок ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

60. Доступ до інформації, що міститься в Єдиному державному реєстрі нормативно-правових актів.

З М І С Т

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	4
Програма навчальної дисципліни “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів”.....	5
Завдання до практичних занять.....	8
Самостійна робота студентів.....	30
Програмні питання	31

С Л О В Н И К ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ І ТЕРМІНІВ

Громадська експертиза актів – складова механізму демократичного управління державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності органів влади, проектів рішень, що вони виробляють, ефективності прийняття і виконання ними рішень, підготовку пропозицій щодо розв’язання суспільно значущих проблем для їх врахування.

Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів – автоматизована система збирання, накопичення та опрацювання актів законодавства, яка складається з еталонного, страхового, робочого та інформаційного фондів.

Державна реєстрація нормативно-правового акта – процедурно-процесуальні дії уповноважених суб’єктів (Міністерства юстиції України та його територіальних органів) щодо проведення правової експертизи на відповідність нормативно-правового акта Конституції та законодавству України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколам до неї, міжнародним договорам України, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, та *acquis communautaire*, а також з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, прийняття рішення про державну реєстрацію цього акта, присвоєння йому реєстраційного номера та занесення до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Навчальна дисципліна “Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів” – система наукових знань у сфері порядку і методик вироблення й систематизації нормативно-правових актів, необхідних та достатніх для цілісного уявлення про теорію нормотворчості, правила, прийоми й засоби нормопроектувальної техніки, а також для формування навиків з підготовки, прийняття та державної реєстрації різних нормативно-правових актів у процесі підготовки юристів, державних службовців, фахівців органів державної влади і місцевого самоврядування.

Нормативно-правовий акт – офіційний письмовий документ, який приймається (ухвалюється чи санкціонується)

уповноваженим суб'єктом у межах його повноважень та визначених Конституцією і законами України порядку та формі, спрямований на встановлення, зміну, доповнення (перегляд) або скасування правових приписів, що стосуються широкого кола адресатів та розраховані на багаторазове застосування.

Нормативно-правовий договір – двостороння або багатостороння угода, що встановлює, змінює чи скасовує норми права.

Нормопроектувальна техніка – система ustalених теоретико-прикладних правил, вироблених практикою нормотворчості, якими окреслено засоби і методи розробки та написання досконалих за формою, структурою й змістом нормативно-правових актів.

Нормотворчі повноваження – визначені законодавством України повноваження органів публічної влади, їх посадових осіб приймати (видавати) нормативно-правові акти з питань власних або делегованих повноважень.

Нормотворчість – врегульований законодавством вид цілеспрямованої юридичної діяльності суб'єктів, спеціально уповноважених приймати, змінювати чи скасовувати нормативно-правові акти, що здійснюється в межах компетенції у встановлених процедурно-процесуальних формах.

Нормотворчий процес – сукупність дій і процедур щодо підготовки, прийняття, зміни (перегляду), набуття чинності та скасування нормативно-правових актів, що здійснюється уповноваженими суб'єктами.

Підзаконні нормативно-правові акти – акти, що приймаються уповноваженими суб'єктами на основі і на виконання законів (розвивають чи деталізують окремі їх положення) і не повинні суперечити останнім.

Правовий акт – письмовий документ, виданий уповноваженим органом держави, установою, організацією, що містить припис, обов'язковість виконання якого забезпечує держава; такий акт висловлює владні веління та спрямований на регулювання суспільних відносин.

Правові аксіоми – закріплені в нормах права загально-визнані істини, що не потребують доказування та слугують підставою для обґрунтування (доказування) інших правових положень.

Принципи права – основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення і спрямованість правового регулювання суспільних відносин.

Систематизація законодавства – діяльність із упорядкування законодавства, приведення його до внутрішньо узгодженої системи.

Суб'єкти нормотворення – народ України, Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, уповноважені приймати, змінювати та скасовувати нормативно-правові акти.

Судовий прецедент – спосіб зовнішнього вираження і закріплення індивідуального правила поведінки в рішенні суду щодо конкретної справи, що є обов'язковим для суду тієї самої або нижчої інстанції при вирішенні в майбутньому всіх аналогічних справ або виступає зразком тлумачення закону.

Юридична аксіома – юридичне положення, істинність якого перевірена часом і яке є відправною точкою юриспруденції.

Юридична дефініція – засіб нормотворчої техніки: коротке визначення державно-правового поняття, що виражає суттєві (якісні) ознаки юридичного явища.

Юридична конструкція – засіб нормотворчої техніки; усталена побудова нормативного матеріалу за особливими типами зв'язків його елементів, типовими схемами, моделями, що забезпечує логічність, стрункність та взаємозв'язок окремих елементів (складників) нормативно-правового матеріалу.

Юридична презумпція – засіб нормотворчої техніки, який відбиває припущення про наявність чи відсутність певних фактів у відповідних випадках, що мають юридичне значення.

Юридична техніка – система засобів, методів і прийомів, що використовуються у процесі юридичної діяльності, спрямованої на вироблення та реалізацію юридичних норм, з метою її раціоналізації та забезпечення ефективності правового регулювання суспільних відносин.

Юридична фікція – техніко-юридичний прийом, за допомогою якого неіснуюче положення визнається нормотворцем як реальне, дійсне й набуває загальнообов'язкового характеру

внаслідок його закріплення в правовому приписі.

Юридичний документ – письмовий акт, який складається і видається спеціально уповноваженими суб'єктами у встановленому законодавством порядку та містить юридично значиму інформацію (підтвердження прав, обов'язків, а також юридичних фактів, подій чи дій, що тягнуть виникнення певних прав та обов'язків тощо).

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“НОРМОПРОЕКТУВАЛЬНА ТЕХНІКА
ТА ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр“,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”)

У к л а д а ч і: СЕРЬОГІНА Світлана Григорівна,
ЛЮБЧЕНКО Павло Миколайович,
БОДРОВА Ірина Іванівна,
БОЛДИРСЬВ Сергій В’ячеславович,
ЛЯЛЮК Олексій Юрійович,
СТЕШЕНКО Тетяна Віталіївна,
СОЛЯННИК Костянтин Євгенович,
ЧЕЛОМБИТЬКО Лариса Вікторівна,
ПЕТРИШИНА Марина Олександрівна,
ФРОЛОВ Олександр Олександрович

Відповідальна за випуск *С. Г. Серьогіна*

Редактор *О. І. Борисенко*

Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2012

Підп. до друку 01.03.2013. Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 2,4. Облік.-вид. арк. 1,4. Вид. № 303.
Тираж прим. Зам. № 4603. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.